

Thánh Đăng Lục 聖燈錄

ISSN: 2734-9195

08:43 29/09/2025

Sách gồm 58 trang đôi được viết theo kiểu Khải thư nét chữ rõ ràng góc cạnh, mỗi trang có 6 dòng, mỗi dòng có tối đa 20 chữ và được tàng bản tại chùa Thuần Mỹ do thợ khắc ở Liễu Chàng 廖幢 thực hiện.

Thánh đăng lục 聖燈錄 là một tuyển tập ghi chép về hành trạng tu hành, sự tích ngộ đạo và các bài ngữ lục của năm vị vua triều nhà Trần trong **lịch sử Phật giáo Việt Nam**. Không chỉ mang thân phận tôn quý là những bậc Nhân vương của một quốc gia thịnh trị, các vị vua ấy còn là những người phật tử thuần thành, những vị Thiền sư, Thiền giả uyên bác.

Trong lịch sử Phật giáo Việt Nam và thế giới đây là một điểm vàng son chói rạng khó thể phai mờ và cực kỳ hiếm có trên đời, khi không chỉ một đời vua học tập và tu hành theo phật pháp mà kéo dài đến nhiều đời, từ đời ông sang cả đời cháu.

Tầm ảnh hưởng cũng không chỉ gói gọn trong khuôn khổ của một gia đình hay gia tộc mà trải rộng lan xa đến cả toàn quốc, khiến Phật giáo lúc bấy giờ trở thành quốc giáo, và đất nước lúc bấy giờ trở nên hùng mạnh dưới sự lãnh đạo của những con người ưu tú ấy.

Tác phẩm này không rõ tác giả và niên đại sáng tác, ước đoán là được viết vào thời gian cuối đời nhà Trần do một môn đồ của **Thiền phái Trúc Lâm** 禪派竹林 chấp bút. Sau này được hàng môn hạ Thiền phái Trúc Lâm sao chép và san khắc ấn hành nhiều lần, tiêu biểu như các bản:

- Một bản khắc in vào khoảng những năm 1505 – 1550 (Lê Uy Mục 黎威穆 – Lê Trung Tông 黎中宗), do Thiền sư Chân Nghiêm 真嚴 khắc in ở chùa Sùng Quang 崇光寺 – Cẩm Giàng 錦江 (Bản này có các sai sót câu chữ, đến hiện nay chưa tìm thấy).
- Một bản khắc in vào năm 1705 (Ất Dậu) nhằm niên hiệu Vĩnh Thịnh 永盛 nguyên niên, Hòa thượng (HT.) Chân Nguyên Tuệ Đăng 真原慧燈和尚 đã khắc in và chỉnh sửa lại từ một bản in thời nhà Mạc (Bản Vĩnh Thịnh này theo lời Thiền sư Tính Lãng đã bị thất lạc vào thời Cảnh Hưng, đến nay vẫn chưa tìm thấy).
- Một bản khắc in vào năm 1750 niên hiệu Cảnh Hưng 景興 thứ 11 thì Thiền sư Tính Lãng 禪師性朗 (Pháp tôn của HT. Chân Nguyên) đã khắc in lại từ bản của sư ông mình để lưu truyền.

- Một bản khắc in vào năm 1848 niên hiệu Tự Đức 嗣德 nguyên niên, tiêu đề chỉ có 3 chữ Thánh đăng lục được tàng bản ở chùa Thuần Mỹ 純美寺.
- Một bản khắc in vào năm 1897 nhằm niên hiệu Thành Thái 成泰 thứ 9, được khắc in lại từ bản năm Tự Đức, tàng bản tại chùa Pháp Vũ 法雨寺, thôn Quảng Nội 廣內村, xã Đồng Lại 同賴社, tổng Đống Cao 東高總, huyện Vĩnh Lại 永賴縣, phủ Ninh Giang 寧江府, tỉnh Hải Dương 海陽省.

慧光佛典叢刊

聖燈錄
興景

(38)

景興十一年歲在庚午秋日書

聖燈錄

紫岑山禪風院晦跡沙門生黃釋條條述

- Một bản khắc in vào năm 1926 nhằm niên hiệu Bảo Đại 保大 nguyên niên. Sách ghi tàng bản ở xã Khê Đầu 溪頭社, tổng Vũ Lâm 武林總, huyện Gia Khánh 嘉慶縣, tỉnh Ninh Bình 寧平省. Bản này được Thượng tọa Thích Đồng Dưỡng phát hiện và giới thiệu lần đầu tiên vào năm 2010. Bản này bố cục khác hoàn toàn các bản trên, phần đầu là sự tích của bảy vị Phật (từ Phật Tỳ-bà-thi đến Phật Thích-ca Mâu-ni), 28 vị Tổ ở Tây thiên (từ tổ Ma-ha Ca-diếp đến tổ Đạt-ma), 6 vị Tổ ở Đông độ (từ tổ Đạt-ma đến tổ Huệ Năng) và sau cùng là phần nội dung nguyên tác của Thánh đăng lục. Bản này còn có tuyển chọn các ngữ lục, các bài kệ, các bài văn khuyến tu niệm Phật... để bổ sung thêm vào sách.

Hiện tại thì chỉ còn bốn bản Thánh đăng lục (được phát hiện đến nay - 2025) gồm: Bản thuộc niên hiệu Cảnh Hưng (1750); bản thuộc niên hiệu Tự Đức (1848); bản thuộc niên hiệu Thành Thái (1897) và bản thuộc niên hiệu Bảo Đại (1926).

Để phục vụ cho công tác tìm hiểu văn bản và tư liệu, Thư viện Huệ Quang tiến hành ảnh ấn lại tác phẩm Thánh đăng lục, gồm các bản thuộc niên hiệu Cảnh Hưng, Tự Đức và Thành Thái. Do nội dung của Thánh đăng lục gói gọn trong khoảng 30 đến 40 trang đôi nên thường được in chung với một số tác phẩm khác.

Đầu tiên là bản Thánh đăng ngữ lục niên hiệu Cảnh Hưng thứ 11 (1750) gồm 66 trang đôi. Mỗi tờ 8 dòng mỗi dòng tối đa 14 chữ, chữ được khắc in theo kiểu

Khải thư dạng chữ to vừa nhìn và rõ nét. Trang đầu sách có tựa đề đặc trưng là Việt Quốc Yên Tử Sơn Trúc Lâm Chư Tổ Thánh Đăng Ngũ Lục 越國安子山竹林諸祖聖燈語錄 nằm ngay chính giữa, ở 2 bên có vế đối. Vế trái là: Tam thế chư Phật tứ mục tương cố mật truyền tâm ấn 三世諸佛四目相顧密傳心印; Vế phải là: Lịch đại Tổ sư bát tự đã khai hiển thị tông nguyên 歷代祖師八字打開顯示宗源. Có bài Tựa gồm 3 trang đôi tên Trùng tuyên Thánh đăng ngũ lục tự tịnh tự 重鑄聖燈語錄敘并序 do Thiền sư Tính Quảng Thích Điều Điều 性廣釋條條 viết. Từ trang 1 đến 7 bị khuyết mất không rõ nội dung gì, bắt đầu từ trang 8 chính là phần nội dung mở đầu của Thánh đăng ngũ lục – Trần triều Thái Tông Hoàng đế, suy đoán phần bị mất có thể do Thiền sư Tính Lăng sử dụng nội dung bản in Thánh đăng lục của sư ông là HT. Chân Nguyên để khắc in lại, nhưng không sử dụng bài Tựa của sư ông viết mà thỉnh Thiền sư Tính Quảng ở viện Thiền Phong 禪風院 núi Tử Sâm 紫岑山 viết bài Tựa mới, vì thể dung lượng của bài Tựa có sự sai khác nên khiến các số trang không liên kết với nhau, và có thể do sơ suất ở khâu hiệu đính và sắp xếp nên xảy ra trường hợp mất liên kết giữa các trang này. Ở tờ 11a và 14a phần my phê có hàng chữ nhỏ được khắc in ngang gồm 8 dòng mỗi dòng hai chữ đọc từ trên xuống từ phải qua trái: Tam thế chư Phật tứ mục tương cố, Chân không tâm ấn mật truyền như thị 三世諸佛四目相顧 真空心印密傳如是. Phần nội dung sách bao gồm:

- Trần triều Thái Tông Hoàng đế đặc Tống Tăng Thiền Phong Thiền sư chỉ 陳朝太宗皇帝得宋僧天封禪師指.
- Trần triều Thánh Tông Hoàng đế đặc Trúc Lâm Đại Đăng Quốc sư chỉ 陳朝聖宗皇帝得竹林大燈國師指.
- Trần triều Nhân Tông Hoàng đế đặc Trúc Lâm Tuệ Trung Thượng sĩ chỉ 陳朝仁宗皇帝得竹林慧忠上士指.
- Trần triều Anh Tông Hoàng đế đặc Trúc Lâm Pháp Loa Phổ Tuệ Tôn giả chỉ 陳朝英宗皇帝得竹林法螺普慧尊者指.
- Trần triều Minh Tông Hoàng đế đặc Trúc Lâm Huyền Quang Tôn giả chỉ 陳朝明宗皇帝得竹林玄光尊者指.

Phần nội dung về hành trạng các vua nhà Trần kết thúc, tiếp theo là tác phẩm được in chung là Viên dung tứ độ tuyển Phật đồ 圓融四度選佛圖 (còn gọi là Tuyển Phật đồ 選佛圖) do Mao Tử Nguyên 茅子元 sáng tác [1]. Có bài Tựa với nhan đề Viên dung tứ độ tuyển Phật đồ tịnh tự 圓融四度選佛圖并序 do chính tác giả viết. Gồm các đồ hình (mang phong cách riêng không giống với đồ hình của Trung Quốc) và luận giải như:

- Viên dung tứ độ tổng tướng chi đồ 圓融四????總相之圖.
- Phàm thánh đồng cư độ 凡聖同居????
- Phương tiện thắng cư độ 方便勝居????
- Thật báo trang nghiêm độ 實報莊嚴????
- Thường tịch quang tịnh độ 常寂光淨????
- Đông phương tứ độ 東方四????
- Tây phương tứ độ 西方四????
- Quán tâm tứ độ 觀心四????

Và sách kết thúc bằng bài Bạt với nhan đề Thánh đăng ngữ lục bạt hậu 聖燈語錄跋後, không ghi tên tác giả. Theo Thượng tọa Thích Đồng Dưỡng thì đây chính là bài bạt của HT.Chân Nguyên viết. Quyển này đã được Trưởng lão HT. Thích Thanh Từ dịch và giảng giải vào năm 1999, nhưng Hòa thượng chỉ dịch phần tựa và nội dung hành trạng cùng ngữ lục của năm vị vua Trần, không khảo cứu văn bản cũng không dịch phần Tuyền Phật đồ và Hậu bạt in sau sách.

Tiếp theo là bản Thánh đăng lục niên hiệu Tự Đức nguyên niên (1848), có bố cục và nội dung tương đối khác. Nhan đề sách là Thánh đăng lục, phần đầu gồm ba kinh điển rồi mới đến nội dung Thánh đăng lục như:

- Nhân quả kinh 因果經, tên đầy đủ là Phật thuyết đại tạng báo ứng nhân quả kinh 佛說大藏報應因果經.
- Ca-diếp kinh 迦葉經, tên đầy đủ là Ca-diếp đồng tử kinh 迦葉童子經.
- Pháp diệt kinh 法滅經, tên đầy đủ là Đại thừa Kim cang tu chứng quảng biện ma sự pháp môn – Phật thuyết Pháp diệt tận kinh 大乘金剛修證廣辨魔事法門 – 佛說法滅盡經.
- Thánh đăng kinh 聖燈經, chính là Thánh đăng lục. Phần này tương tự như nội dung của bản thời Cảnh Hưng.

Sách gồm 58 trang đôi được viết theo kiểu Khải thư nét chữ rõ ràng góc cạnh, mỗi trang có 6 dòng, mỗi dòng có tối đa 20 chữ và được tàng bản tại chùa Thuận Mỹ do thợ khắc ở Liễu Chàng 廖幢 thực hiện. Bản này tuy không in phần tác phẩm Tuyển Phật đồ nhưng lại có bài tựa của HT. Chân Nghiêm Trí Ngu 真嚴知愚 soạn với nhan đề Trùng san Thánh đăng lục tịnh tuyển Phật đồ tự 重刊聖登錄并選佛圖序. Đây có thể là bài tựa của bản Thánh đăng lục được khắc in vào những năm từ 1505 đến 1550 (Lê Uy Mục - Lê Trung Tông) mà có nhiều sai sót đã được Thiền sư Tính Quảng chỉ ra và đến hiện tại cũng chưa được tìm thấy. Qua đó ta cũng phần nào nhận ra được bố cục nội dung có thể là bản gốc của Thánh đăng lục, gồm phần hành trạng và ngữ lục của năm vị vua triều Trần sau đó là phần Tuyển Phật đồ.

Cuối cùng là bản Thánh đăng lục niên hiệu Thành Thái thứ 9 (1897), cũng có nội dung và bố cục tương tự như bản Tự Đức, nhưng cũng có vài điểm riêng biệt đặc trưng. Tổng số trang gồm 66 trang đôi, mỗi tờ 8 dòng, mỗi dòng tối đa 16 chữ lớn tương đương với 20 chữ nhỏ (ở phần ghi phương danh tín thí ấn cúng). Bản lưu tại chùa Pháp Vũ ở Hải Dương do tài công Nguyễn Văn Vân 阮文雲 ở làng nghề Thanh Lục 靑蓼 khắc, đầu sách có bài Trùng tuyên Nhân quả, Ca-diếp, Pháp diệt, Thánh đăng chư kinh duyên khởi 重鑄因果迦葉法滅聖燈諸經緣起 có dung lượng hai trang đôi do Tỳ-kheo chùa Pháp Vũ là Diệu Trạm 法雨寺比丘妙湛 soạn. Chữ được viết theo kiểu Khải thư với nét đẹp thư pháp uyển chuyển cân đối và hài hòa. Ở vài trang còn có phần my phê chữ nhỏ bằng bút lông. Phần bố

cục gồm Kinh Nhân quả; Kinh Ca-diếp; Kinh Diệt tận; Thánh đăng lục và có cả bài Tựa của HT. Chân Nghiêm. Kế đến là phần Nhân quả, Ca-diếp, Pháp diệt, Thánh đăng chư kinh âm thích 因果迦葉法滅聖燈諸經音釋 gồm 1 trang đôi để chú thích các chữ viết dị thể và có âm đọc khó. Tiếp theo là bài Bạt với nhan đề Pháp Vũ tự chủ trùng chánh kinh lục bạt 法雨寺主重正經錄跋 gồm 2 trang do Cư sĩ Nguyễn Hàm Chương 居士阮含章 ở Đồng Giang 同江 viết. Kết thúc nội dung là phần Phương danh 芳名 ghi đầy đủ họ tên, địa chỉ, số tiền cúng dường san khắc quyển sách này gồm 8 trang.

Sách hiện đang lưu tại Phòng đọc Thư viện Huệ Quang và phát hành tại Thư quán với các phiên bản: Bản bằng giấy dó bìa cật; Bản giấy dó bìa sơn ta; Bản giấy Kraft bìa xanh, Bản bằng giấy xuyến, Bản giấy dó quét chu sa phần cạnh sách.

Xin được trân trọng giới thiệu đến quý bạn đọc!

Thư viện Huệ Quang

Chú thích:

[1] Mao Tử Nguyên 茅子元 (1096? - 1166), pháp danh Từ Chiếu 慈照, hiệu là Vạn Sự Hưu 萬事休, được tín đồ xưng tụng là Mao Xà-lê 茅閣黎 hay Mao Thượng sư 茅上師. Năm 19 tuổi xuất gia tu hành, ban đầu theo học pháp Thiền Chỉ quán 止觀禪 của tông Thiên Thai 天台宗. Về sau ông hoàn tục rồi lập ra một tông phái riêng thuộc hệ tư tưởng Tịnh Độ tông 淨????宗, gọi là Bạch Liên tông 白蓮宗 tín đồ chủ yếu là các Cư sĩ tại gia. Bạch Liên tông sau này bị chính quyền cấm đoán bản thân ông thì bị lưu đày. Sau này ông được Hoàng đế triệu kiến và diễn thuyết về pháp môn Tịnh Độ và được ban tặng danh hiệu Khuyến Tu Tịnh Nghiệp Liên Tông Đạo Sư Từ Chiếu Tông Chủ 勸修淨業蓮宗導師慈照宗主. Bạch Liên tông về sau dần dần biến chuyển và phát triển thành Bạch Liên giáo 白蓮教, trở thành một tổ chức tôn giáo dân gian có ảnh hưởng sâu rộng trong lịch sử Trung Quốc, nhiều lần lãnh đạo các cuộc khởi nghĩa nông dân quy mô lớn và các phong trào khác trong các triều đại sau này.